

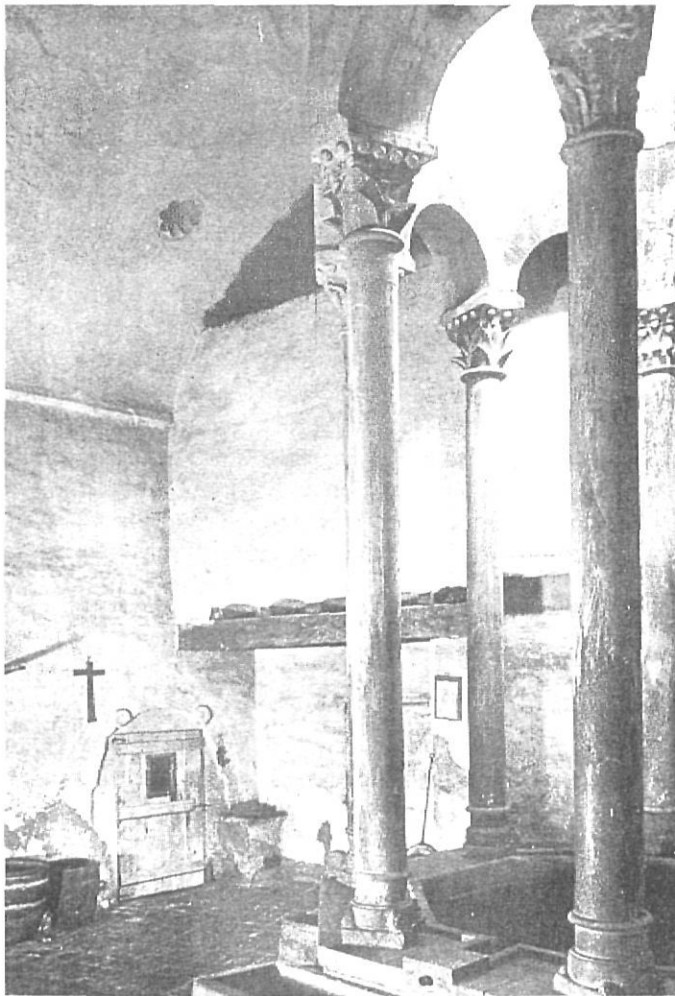
Els Banys Àrabs ben oberts

Fins ben entrat el segon terç d'aquest segle, poca gent havia tingut ocasió de veure els Banys Àrabs de Girona. El complex arquitectònic pertanyia a la comunitat de les monges caputxines i, com que els banys formaven part de la clausura, calia permís exprés del bisbe per poder-los visitar. Quan, l'any 1926, Carles Rahola va publicar *La ciutat de Girona*, un capellà del Maresme, Josep Palomer, li va comunicar, com una gran notícia, que «una de les coses que descriu, els Banys Àrabs de les caputxines, jo els he vist i admirat de prop, aprofitant una visita que féu al convent el senyor bisbe Pol, amb el qual vaig anar en qualitat de familiar». El que mossèn Palomer no sabia era que un any abans, per poder escriure el llibre, el mateix Rahola havia hagut de demanar autorització per visitar el monument: així ho acrediten una salutació i una carta del secretari de cambra i govern del bisbat, el canonge Joan Rotger, que preceptivament havia d'acompanyar-lo. Dos anys més tard, el bisbe Vila i Martínez s'adreça a la mare abadessa del convent «y ruega permita la entrada en clausura al señor don Carlos Rahola, portador de ésta, y otro señor que va con él, para que puedan ver los Baños Árabes de ese convento, a cuyo efecto debe acompañarles también el sacerdote que usted designe». L'altre visitant era Georges Gaillard, de l'Institut Francès de Varsòvia, el qual, en una carta de 1929, celebra «que les Bains Arabes de Gironne puissent être enfin librement visités». Va ser, efectivament, aquell

any quan la Comissió de Monuments i la Diputació van gestionar amb èxit l'exclausuració dels Banys, per procedir a la seva restauració i rehabilitació.

D'aleshores ençà, els Banys han pogut ser coneguts per tothom, però han continuat emboirats durant molts anys pel misteri de la seva singularitat i per la llegenda del seu origen. Eren pocs els qui sabien oferir una explicació coherent sobre ells, i els diversos opuscles dedicats successivament a glosar-los —Girbal, Puig i Cadafalch, Rahola i Pla Cargol— resultaven incomplets o eren exhaurits.

Tot això, finalment, s'ha resolt. El Consell Comarcal del Gironès, que fa dos anys va rebre en traspàs els Banys «no sense un cert escepticisme», segons confessa el seu mateix president, ha vist culminar les obres que s'hi feien i ha promogut l'edició d'un llibre que, per primera vegada, explica de dalt a baix tot el que se sap o s'intueix sobre aquest monument únic per les seves insòlites característiques. A partir de la documentació que havia preparat Jaume Marquès, Enric Mirambell ha escrit la part històrica en un llenguatge planer, i Jordi Sagrera n'ha fet una descripció arquitectònica i arqueològica igualment assequible

Quan els Banys Àrabs eren el safareig monàstic de les religioses caputxines.

al profà. Bones fotografies de Josep M. Oliveras permeten descobrir els detalls més amagats del recinte, i tot plegat dona cos a una guia que ens permet visitar-lo amb els ulls ben oberts. Ara ens costaria de creure que, fins fa tan poc temps, l'única guia possible era la d'un capellà que tocava la campaneta per avisar les monges de la presència dels forasters.

Ruyra il·lustrat per Masó

Més d'un cop hem parlat a la *Revista*, i en aquests mateixos *Papers*, de Joan Masó i Valentí (1883-1973), germà de l'arquitecte Rafael, farmacèutic de carrera i impressor d'ofici, que va dedicar moltes hores de lleure de la seva perllongada existència a l'art de la fotografia. Del total de 2.000 plaques de vidre que els seus successors han llegat a l'Arxiu d'Imatges de l'Ajuntament de Girona, la corporació municipal n'ha editat ara una carpeta de quinze, amb diverses estampes ciutadanes. Quatre d'elles, corresponen a unes «Pregàries per la pluja a les Creus», celebrades el dia 4 de febrer de 1923: una interminable processó de gironins va omplir aquell dia la muntanya del Calvari, entre Sant Daniel i el Polvorí, i hi va pujar, envoltada de guàrdies civils tocats amb tricorns de gala, el Sant Crist de la confraria de la Passió i Mort de l'església de Sant Feliu.

Les imatges preses en aquella ocasió per Joan Masó tenen, a més del seu sabor extraordinari, un valor afegit i inesperat. Perquè el mateix Ajuntament de Girona, l'any 1991, va publicar, en el llibre *Ruyra inèdit*, a cura de M. Lluïsa Julià, una narració de l'autor de *La parada*, escrita entre 1891 i 1895 amb el títol de «Però plovia», en la qual, des de la convenció d'un somni —com faria més tard a *La fi del món a Girona*— explica amb realisme una processó a la mateixa ermita per sol·licitar del cel el benefici de la pluja. Això vol dir, doncs, que les imatges de Masó il·lustren la narració de Ruyra escrita trenta anys abans, tot i que ho fan sense proposar-s'ho ni saber-ho, perquè és obvi que el fotògraf no coneixia el text, encara amagat, del novel·lista. Amb tot, la simbiosi entre el relat i les fotografies és molt profunda, com es podrà comprovar amb el petit tast que oferim aquí de les imatges i del text:

«A primera hora de la tarda ens encaminàrem cap a les Santes Creus a fer el Via Crucis. Érem una grossa gernació. Quan els davanters arribaven a la primera capella encara quedava una munió de pagesos a dintre la ciutat, que anaven sortint agombolats pel portal de les muralles (...) D'eixa manera, resant i sospirant, arribà la gentada al Calvari. Allí ens espargírem per la carena i la falda del turó a l'entorn d'una ermita. Tots restàvem a peu dret. A pesar del llassament que sentíem, ningú s'atrevia a seure en la terra roenta».

Admirable correspondència entre paraules i imatges. Joan Masó il·lustra sense voler les pàgines ocultes de Joaquim Ruyra. O és potser aquest el qui escriu premonitòriament, amb trenta anys d'antelació, els millors peus literaris per a unes fotografies futures.

La pujada a les Creus del 4 de febrer de 1923, en dues fotografies de Joan Masó.

NARCÍS-JORDI ARAGÓ